



AKILLI İÇERİK OLMADAN;

AKILLI TAHTA,

TEKNOLOJİK BİR TAHTA

OLMAKTAN

ÖTEYE GEÇEMEZ...!

a akıllı ders defteri
akıllı tahta içeriği

ELFi YAYINCILIK
Elmas Fikirler



YAYIN KURULU

Hazırlayanlar

Kübra YILMAZ, Umut İlkey KILINÇ, Abdülkadir ARSLAN

YAYINA HAZIRLAYANLAR KURULU

Kurumsal Yayınlar Yönetmeni

Saime YILDIRIM

Kurumsal Yayınlar Birimi – Dizgi & Grafik

Mustafa Burak SANK & Ezgi GÜLER & Meltem TEMEL

Sumru ALMACAK & Gamze KAYA & Pınar KORKMAZ

Yasin ÇELEBİ & Reyhan KARAHASANOĞLU

Baskı - Cilt

Neşe Matbaacılık Yayıncılık Sanayi ve Tic. A.Ş.

Adres:Akçaburgaz Mh. Mehmet Deniz Kopuz Sk. No:17

3.Bodrum Esenyurt / İSTANBUL

Yayıncı Sertifika No: 32077

Matbaa Sertifika No: 22861

ISBN: 978-605-9213-17-2

İstanbul – 2015

Bu eserin her hakkı saklı olup tüm hakları Elfi Yayıncılık'a aittir. Kısmi de olsa alıntı yapılamaz, metin ve soruları aynen değiştirilerek elektronik, mekanik, fotokopi ya da başka bir sistemle çoğaltılamaz, depolanamaz.

Copyright © Tüm Hakları Saklıdır.

9.SINIF

**TÜRK
EDEBİYATI**

AKILLI DERS DEFTERİ

Defterlerimizi Tanıyalım



Neler Öğreneceğim?

Ünite konularının belirtilerek soru tarzında öğrencinin ilgisini çekecek şekilde yazıldığı bölümdür.



Örnek

Konu ile ilgili verilen örnekler bölümüdür.



Dikkat

Konu ile ilgili dikkat edilmesi gereken, uyarılar, notlar vb.



Notlarım

Öğrencinin akıllı defter üzerinde not tutması için ayrılan bölümlerdir.



Çöz Öğren

Derste işlenen konuların öğrenilip pekiştirilmesi için öğrencilerin çözeceği açık uçlu veya çoktan seçmeli sorulardır.



Haydi Sen Yap

Derste işlenen konular ile ilgili öğrencilerin bireysel, arkadaşlarıyla veya ailesiyle birlikte gerçekleştirebileceği ders dışı müze önerisi, roman tavsiyesi, atölye çalışması, bilimsel çalışmalar, vb. içeriklerin yer aldığı hareketli kutudur.

Defterlerimizi Tanıyalım



Bunları Biliyor Musun?

Konu ile ilişkili gerçek hayattan merak uyandıracak ilginç bilgiler bölümüdür.



Etkinlik Sayfam

Ders esnasında öğrencilerin bireysel veya grupta çalışacağı konu ile ilgili üst düzey düşünme becerileri kazandıran çalışma sayfasıdır.



Ne Kadar Öğrendim?

İlgili ünitedeki bölümleri veya konuları öğrencinin ne kadar öğrendiğini test edecek açık uçlu ve çoktan seçmeli sorulardan oluşan bölümdür.



Biraz Ara Verelim

Konu ile ilgili oyun, bulmaca, zeka soruları vb. eğlence köşeleridir. Ünite sonunda veya konu aralarında olabilir.



Ünite Özetim

Ünitenin sonunda yer alan üniteyi özetleyen kavram ağlarıdır.



Ünite Değerlendirme

Ünite sonunda ilgili üniteye tüm bölümleri ve konu / kavramları içerecek şekilde klasik ve / veya test türündeki soruları içeren bölümdür.

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE : GÜZEL SANATLAR VE EDEBİYAT

Güzel Sanatlar ve Edebiyat	10
Güzel Sanatlar İçinde Edebiyatın Yeri	10
Edebiyatın Diğer Bilimlerle İlişkisi	14
Dilin İnsan ve Toplum Hayatındaki Yeri ve Önemi	17
Edebi Metinler	20
Edebiyat ve Gerçeklik	24
Ne Kadar Öğrendim	26
Ünite Özetim	28
Ünite Değerlendirme	29

2. ÜNİTE : ÇOŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN METİNLER (ŞİİR)

Çoşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler	36
Şiir ve Zihniyet	36
Nazım Şekilleri	39
Şiirde Ahenk	43
Şiir Dili	52
Şiirde Yapı	54
Edebi Sanatlar	56
Şiirde Tema	69
Şiir ve Gelenek	71
Şiir ve Yorum	74
Metin ve Şair	75
Manzume ve Şiir	76
Şiir Türleri	78
Ne Kadar Öğrendim	83
Ünite Özetim	86
Ünite Değerlendirme	88

İÇİNDEKİLER

3. ÜNİTE: OLAY ÇEVRESİNDE OLUŞAN EDEBİ METİNLER

Olay Çevresinde Oluşan Edebi Metinleri Tanıma ve Gruplandırma	98
Anlatmaya Bağlı Edebi Metinleri İnceleme Yöntemi	101
Metin ve Zihniyet	101
Yapı (Olay Örgüsü, Kişiler, Mekan, Zaman)	102
Tema	104
Dil ve Anlatım	106
Metin ve Gelenek	108
Metin ve Yazar	110
Anlatmaya Bağlı Edebi Metin Örneklerini İnceleme	112
Masal	113
Destan	116
Halk Hikayesi	126
Mesnevi	132
Manzum Hikaye	136
Hikaye (Öykü)	139
Roman	143
Göstermeye Bağlı Edebi Metinler	149
Göstermeye Bağlı Edebi Metinleri Tanıma	149
Modern Tiyatro	152
Geleneksel Türk Tiyatrosu	153
Ne Kadar Öğrendim	162
Ünite Özetim	164
Ünite Değerlendirme	166

İÇİNDEKİLER

4.ÜNİTE: ÖĞRETİCİ METİNLER

Öğretici Metinler	176
Öğretici Metinleri İnceleme Yöntemi	176
Metin ve Zihniyet	176
Yapı (Plan)	177
Ana Düşünce	177
Dil ve Anlatım	179
Metin ve Gelenek	180
Anlam	182
Metin ve Yazar	182
Yorum	183
Öğretici Metin Örneklerini İnceleme ve Karşılaştırma	183
Tarihi Metinler	183
Felsefi Metinler	183
Bilimsel Metinler	183
Gazete Çevresinde Gelişen Metinler	184
Kişisel Hayatı Konu Alan Metinler	184
Ne Kadar Öğrendim	186
Ünite Özetim	187
Ünite Değerlendirme	188

Ünite 1

GÜZEL SANATLAR VE EDEBİYAT



Neler Öğreneceğim?

1. Güzel Sanatlar İçinde Edebiyatın Yeri
2. Edebiyatın Diğer Bilimlerle İlişkisi
3. Dilin İnsan ve Toplum Hayatındaki Yeri ve Önemi
4. Metin
5. Edebi Metinler
6. Edebiyat ve Gerçeklik

Güzel Sanatlar İçinde Edebiyatın Yeri

Sanat Nedir?

Abbas

Haydi Abbas, vakit tamam;
Akşam diyordun işte oldu akşam.
Kur bakalım çilingir soframızı;
Dinsin artık bu kalb ağrısı.
Bu ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun.
Aya haber sal çıksın bu gece;
Görünsün şöyle gönlümce.
Bas kırbacı sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana.
Katıp tozu dumana,
Var git,
Böyle ferman etti Cahit,
Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan;
Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan

Cahit Sıtkı TARANCI

Metin

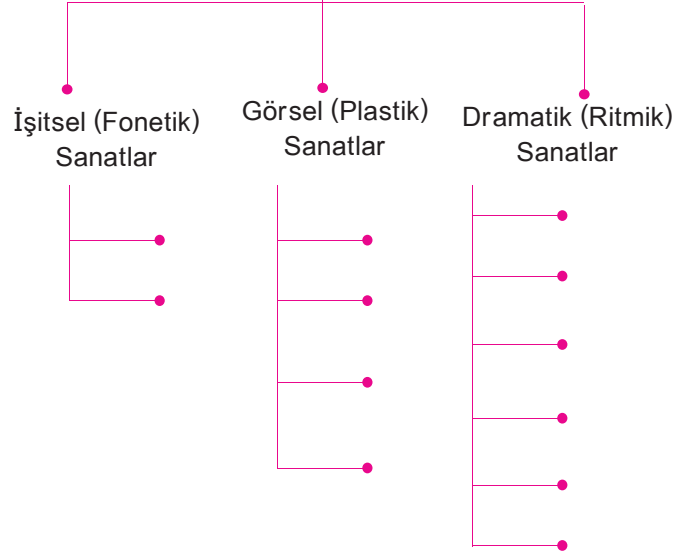
Arşimet tarafından fark edilen ve ileri sürülen bir ilkeyle, suyun kaldırma kuvveti açıklığa kavuşmuştur. Su kendi yoğunluğundan da az yoğunluğa sahip olan cisimleri, yüzeyine doğru itmektedir. Yoğunluk farklılıklarından ortaya çıkan itme kuvveti etkisiyle cisim yüzmeye başlar. Burada her ne kadar gemi ve deniz mühendisliğinin alanına girdiğinden, örnek su olarak alınmışsa da bu ilke sıvılar için genel kuraldır.

Anlama - Yorumlama

1. "Abbas" şiiri ile yukarıdaki metni, yazılış amacı ve dil bakımından karşılaştırınız. İki metin arasındaki farklılıkları sebepleriyle birlikte maddeler hâlinde aşağıda bırakılan boş yere yazınız.

2. Güzel Sanatların Sınıflandırma Şemasını doldurunuz. Örnekler veriniz.

Güzel Sanatların Sınıflandırılması



Dikkat

Kullanılan malzemenin farklılığı sanatın dallara ayrılmasında en belirleyici etkindir.



Notlarım

3. Edebiyat Nedir?

4. Sizce hayal etmeden yaşamak mümkün müdür? Yahya Kemal Beyatlı'nın "İnsan âlemde hayal ettiği müddetçe yaşar." dizesinden yola çıkarak hayalin insan için önemini ve insanın eseri olan güzel sanatlara etkisini tartışınız. Ulaştığınız sonuçları boş bırakılan yerlere yazınız.

Sen ve Gökyüzü

Bir güzelim sensin, bir de gökyüzü,
Gerisi denizler ötesi, hepsi.
Gökyüzüyüm gündüzüyle, gecesiyle,
Sen güzelim aşkıyla, neşesiyle
Uyumlu, esgin, el ele, ikiniz,
Mutlarla bezer, gönendirirsiniz
Ömrümü, kıyısında bir akşamın.

Bu kutlu anlarında yaşamamın
Solumayı bile unutuyorum;
Sanki ölümsüzlüğü tutuyorum!
Ya o gökyüzü; öylesine mavi
Üstümüzde, öylesine ebedi

O gökyüzü ve öylesine gerçek;
Büyük, büyük, büyük, kocaman çiçek.

Ahmet Muhip DRANAS

Gökyüzü

Meteorolojik açıdan gökyüzü, atmosferin gözle görünen kısmı olarak tanımlanabilir. Değerlendirmesi daha çok atmosferin durumuna göre yapılıp ve tanımından var olan bulutların cinsi, miktarı, yüksekliği ile hareket yönleri anlaşılır. Gökyüzünün hali, açık, az bulutlu, parçalı bulutlu, çok bulutlu ve kapalı olarak sınıflandırılır. Peki, gökyüzü neden mavidir? Hiç düşündünüz mü? Yaygın düşüncenin aksine gökyüzü aslında mavi değildir; mavi görünür. Güneş'ten gelen ışınlar Atmosferdeki gaz molekülleri ve diğer parçacıklara çarparak saçılırlar (teknik ismi ile 'Rayleigh Saçılması'). Gökyüzünde çoğunlukla görünen rengin mavi olması ise havanın uzun dalga boyolu ışığa göre tercihen kısa dalga boyolu ışığı saçmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple en kısa dalga boyulu ışınlar atmosferin üst tabakalarında saçılmaya uğrayıp gökyüzünün mavi görünmesini sağlarken daha uzun dalga boyulu ışınlar saçılmak için daha büyük bir parçacık bulana kadar yollarına devam eder.



Notlarım

Anlama – Yorumlama

1. “Sen ve Gökyüzü” şiiri ve “Gökyüzü” adlı metin verilmiştir. Bunların yazılış amaçlarını ve dil özelliklerini karşılaştırınız. Ulaştığınız sonuçları yazınız.

Sanat – Zanaat İlişkisi

Zanaat, insanın maddeye dayanan gereksinimlerini karşılamak için yapılan, öğrenimle birlikte deneyim, beceri ve ustalık gerektiren iştir. Zanaat adı verilen işlerin beceriye, ustalığa, deneyime dayanması, sanatla karıştırılmasına neden olmuştur. Çünkü sanatçının yaptığı iş de sıradan bir iş olmayıp beceri ve ustalık gerektirir. Sanatçı, da zanaatçı gibi bir çıraklık döneminden geçmiş, deneyim kazandıktan sonra ustalığa erişmiştir.

Sanat ile zanaat arasında benzerlikler olmakla birlikte önemli derecede nitelik farkları da vardır. İlk önemli farklılık, sanatın varlık nedeninin güzellik olmasında görülür. Sanatın birinci amacı güzellik, zanaatın ise faydadır. Zanaat eserleri ne kadar güzel olsalar da ekonomik bir değer taşır ve faydalı olma işleviyle hayatımızda bir yer tutar. Sanat eserleri ise bir fayda sağlasalar bile öncelikle güzelliğin amaçlandığı, estetik haz veren eserlerdir.

Sanat eseri yaratıcılık ürünü olup Özgün ve tek olan bir eserdir. Zanaat eserleri ise yaratıcılık değil, ustalık ürünüdür. Dolayısıyla zanaat eserlerinde özgünlükten söz edilemez. Zanaat eserinin, birbirinden ayırt edilemeyecek ölçüde benzerleri seri olarak üretilebilir. Orijinal ve kopya kavramları zanaat eserlerinde bir anlam ifade etmez.



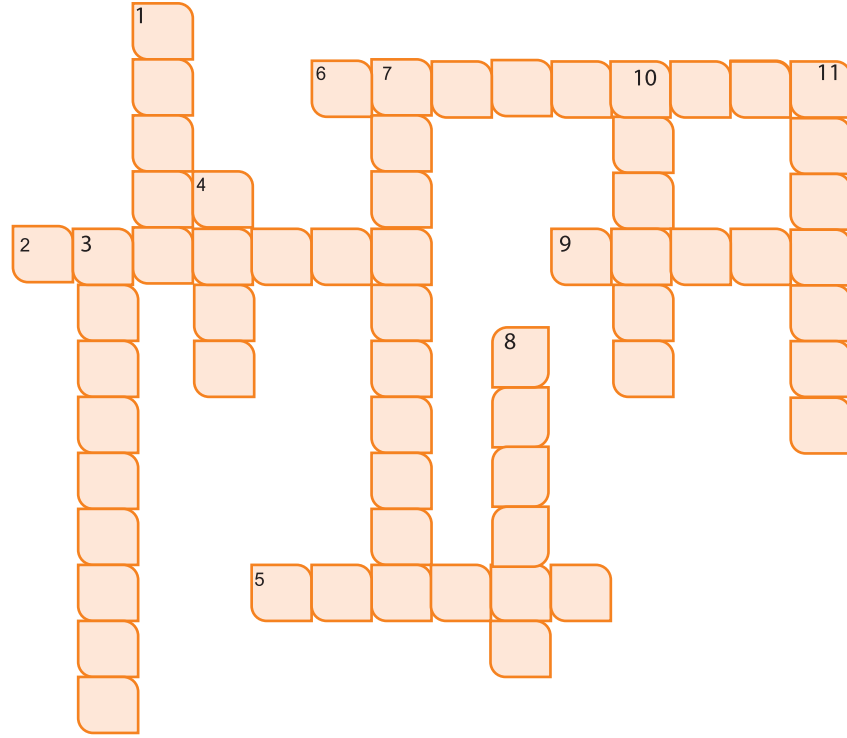
Notlarım

1. Sanat-zanaat arasındaki farklılıklar nelerdir? Birkaç cümle ile ifade ediniz.

2. Bir ressam sokağın başında durmuş, oranın resmini çiziyormuş. Mahalledeki çocuklar çizilen resme bakıp “Meğer bizim sokağımız ne güzelmiş!” demişler. Çocukların bu sözlerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu durum güzel sanatlarla ilgili hangi ifadeyi vurgulamaktadır?

3. Sanat ve sanatçı arasındaki bağlantıyı açıklayınız.

4.



1. Bir duygu, tasarı, güzellik vb. nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık.
2. Sanatsal yaratanın verdiği duygu.
3. Toplumu inceleyen bilim dalı.
4. Asıl konu, temel motif anlamına gelen ve yazarın metinde işlediği duygu, düşünce ve olay.
5. Şiir biçiminde yazılmış metinlere verilen ad.
6. Gerçek olan, var olan şeylerin tümü, hakikat.
7. Estetik bir kaygıyla yazılmış olan metin türü.
8. Düzyazı şeklinde yazılmış metinlere verilen ad.
9. Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi.
10. Dilin en küçük parçası, ses veya ses birliği.
11. Olmadığı halde varmış gibi tasarlanmış, kurgulanmış.



Notlarım

Edebiyatın Diğer Bilimlerle İlişkisi**Hazırlık Çalışması**

1. Aşağıdaki bilim dalları edebiyata hangi yönleriyle yansıyabilir?

Psikoloji:

Sosyoloji:

Tıp:

Fizik:

Kimya:

Biyoloji:

Tarih:

**Notlarım**

Araba Sevdası



Üsküdar'dan Bağlarbaşı yoluyla Çamlıca'ya gidilirken Tophanelioğlu'ndaki dört yol ağız civarından yaklaşık yüz adım ileriye bakılırsa o geniş şosenin ortasının ilerisinde etrafı bir arşın kadar yükseklikte, duvar içine alınmış bir ağaçlık görülür.

Bu ağaçlığa varıldığı gibi şose yol, sağ ve sol olmak üzere iki kısma ayrılır. Duvarla çevrilen ağaçlığın büyük bir kapısı vardır. Bu kapı, iki yolun tam ayrıldığı noktada bulunur. Sağ ve soldaki yollardan hangisine gidilse karşıda ağaçlıklar vardır. Ağaçlığın yanındaki duvar alçaktır. Üzerinden hayvan ve özellikle insan atlamasın diye teller uzatılarak koruma altına alınmıştır.

Normal bir yokuş üzerindeki bu yollardan yürüyerek dört beş dakika kadar gidişince, duvarla çevrili olan ağaçlık bir meydancığa gelinir. Ağaçlığın olduğu yerde, cephede aşağıdakine paralel bir kapı vardır. Yüksekten kuş bakışı bakıldığında koni gibi görünen ağaçlık, burda bitse de iki yol birleşmez. Meydancığın otuz adım kadar ötesinde oldukça geniş ve yüksek bir set üzerinde, eski binaların taklidiyle yapılmış; enli, saçaklı, tek katlı bir bina ve bu binanın etrafında bazı büyük ağaçlar vardır. Onun üst yanında, başka bir setle başlayan ve bazı servi ve meşe ağaçlarını içine alan bir yer daha görülür. Burası, vaktiyle kırılmayıp kalmış ve oranın "Sarıkaya" ismiyle anılmasına sebep olmuş büyük büyük sararmış kayaları içine alan; inişli yokuşlu, terk edilmiş bir mezarlıktır. Geçtiğimiz meydancıkla buranın arası bir beş dakika kadar vardır.

Bu mezarlık geçildikten sonra, iki yol hem birleşir, hem de düzleşir. Buradan yine bir beş dakika kadar ileri yürünürse artık Çamlıca Dağının eteğinde Kısıklı Köyünün çarşısına varılmış olur.

Buraya çıkıncaya kadar yorulmadıysak yine aşağı doğru inelim de noktalarını ve sınırlarını belirlediğimiz yerleri araştıralım. Bu araştırmaya da ağaçlıktan başlamamız doğal olacaktır.

Burası "Çamlıca Bahçesi" adıyla İstanbul'da düzenlenmiş olan ilk bahçedir. Halkın ilgisine bu aralar önem verilmediği için genellikle kapalıdır.

Yazın, özellikle de baharlarda, bu bahçeyi açıtırıp aşağıdaki kapıdan içeriye girmelisiniz. Beş on adım ilerleyip etrafınıza baktığınızda büyük ve huzur verici bir bahçede olduğunuzu görürsünüz.

Bahçe yapılırken sadece güzel görünmesi düşünülmüştür. İlerde ağaçların, ormanların büyüdüğü hâle göre güzelliklerini koruyamayacakları endişesiyle yapılan o büyüklü küçüklü tarhların uygunluklarına ve durumlarına bakarak ilk düzenlemesini üstlenen tabiat ustası kimse onun sanatına hayran olursunuz ve her tarafa dikkat etmeye başlarsınız.

Dışardakilerin görmemesi için kenarlara bir şeyler dikilmiştir. Dal budak salıvermiş salkım, aylantoz, atketanesi gibi gölgeli ağaçlarla, ortalarda yer yer toprağa dikilmiş çınar, kavak, manolya, salkım söğüt gibi ağaçların ve bazı yerlerde güneş ışıklarının bile kolaylıkla içine giremeyeceği kadar sıkışmış ormancıkların etrafında dolaşır ve bunları fazlasıyla hoş bulursunuz. Biraz ilerleyince bir düzlüğün ortasında üstü kapalı, etrafı açık, çardak gibi bir şey ve bazı kenar yollar üstünde kulübe tarzında düzenli ve güzel, ufak ufak binalara rastlarsınız. Bunlardan çardağa benzeyen şeyin, özel günlerde bir şeyler çalması için getirilen çalgıcı takımı için bir yer ve o kulübelerinde bahçede yiyecek, içecek ve meşrubat satmak için yapılmış büfeler olduğunu görür, bunları da beğenirsiniz.

Azıcık daha ileri gidince büyük bir göl... Onun ortasında da güzel bir adacık... Bu adayı kenara bağlamak için çit-



Notlarım

ten düzensiz bir şekilde yapılmış olan doğal, güzel köprüler ve adanın üzerinde, yine işlenmemiş ağaç dalları ve kütüklerinden yapılmış zarif bir köşk görür; bundan da çok hoşlanır. En sonunda yukarıdaki kapıdan çıkarak bu meydancığı ve setin üstüne çıkıp daha önce gördüğümüz binayı yakından görür, bunun bahçeye bağlı bir gazino olduğunu öğrenirsiniz. Böylece bahçenin her bakımdan mükemmel olduğunu onaylarsınız.

Bu birkaç sözle kabaca tarif edilmiş olan Çamlıca Bahçesi bundan önce, şimdiki gibi hüzünlü bir sessizliğe ve yalnızlığa sahip değildi; gürültülü bir eğlence yeri idi.

Düzenlenmesiyle epey uğraşılan bu bahçenin, Rumî takvime göre bin iki yüz seksen altı senesinin bahar mevsiminde açılacağı haberi, İstanbul ile üç beldenin halkı arasında duyulmuştu. Zevklerine düşkün gençler ve özellikle böyle eğlenceleri erkeklerden birkaç kat daha fazla aramaya, yaradılış olarak mecbur olan hanımlar, o zamanın gelip çatmasını bekleyerek elbiseye, süse bağlı hazırlıklara gereğı gibi hız vermişlerdi. Bizim memlekette benzeri daha görülmeyen bu yerden her an ve belki mehtaplı gecelerde kolaylıkla yararlanmak için pek çok aile Çamlıca, Bulgurlu, Kısıklı, Tophanelioğlu, Bağlarbaşı taraflarında köşkler, evler kiralamıştı. Bahar gelir gelmez taşınmak istiyorlardı.

Recaizade Mahmut EKREM
"Araba Sevdası"

Anlama – Yorumlama

1. Yukarıda verilen metin hangi bilimlerle ilişkilendirilebilir?

2. "Araba Sevdası" adlı metnin yazılış amacını ve temasını belirleyiniz. Bu temanın başka bilim dallarında da ele alınıp alınmayacağını kısaca yazınız.

3. Bir edebî eser meydana getirilirken neden başka bilimlere ihtiyaç duyulur? Aşağıya yazınız.



Notlarım

Dilin İnsan ve Toplum Hayatındaki Yeri ve Önemi



“Edebityatsız bir millet, dilsiz insan gibidir.”

Namık KEMAL

Hazırlık:

1. Bin yıl önce yazılmış bir kitabı okuyarak o dönem insanların hayatı ve düşünceleriyle ilgili bilgi edinmemiz bize dilin hangi işlevini gösterir? Kısaca yazınız.

Dil ve Kültür

Ziya Gökalp, dili kültürün temel unsuru sayar. O, bu görüşünde haklıdır. Zira dil, duygu ve düşüncenin âdeta kabıdır. Bir milletin bütün duygu ve düşünce hazinesi, dil kabına veya kalıbına dökülür ve bu dil kabı ile yerden yere, nesilden nesile aktarılır. Yazı, dilin sesini kaydeden bir vasıta olarak dilin bir parçasıdır. Fakat kültür, söz ile de bir millet arasına yayılır.



Notlarım

Dil kültürün temeli olduğuna göre bir milletin dil ile ifade ettiği sözlü, yazılı her şey kültür kavramına girer. Sabahdan akşama kadar evde, sokakta, çarşıda, iş yerinde konuşan halk, farkında olmadan dil tarlasını eker, biçer. Dilin duygu ve düşünce ile dolmasının sebebi, günlük hayata çok yakın olmasıdır.

Her millet, dilini ve kültürünü yüzyıllar boyunca yoğurur. Bu esnada o, akan bir nehir gibi içinden geçtiği her topraktan bazı unsurları alır. Her medeni milletin konuşma ve yazı dili, karşılaştığı medeniyetlerden alınma kelime ve deyimlerle doludur. Bu bakımdan her milletin dili, o milletin çağlar boyunca yaşadığı tarihin âdeta özetidir. Dile bu gözle bakılırsa mana kazanır.

Dil ile tarih ve kültür arasındaki münasebeti bilen bir kimse, dili tek başına almaz. Zira dilde her kelimenin yazılış, ses, şekil ve manasını tayin eden, tarih ve kültürdür. Yunus Emre'nin şiirlerinin dilini, yazıldığı devir ve çevreden ayrı ele alamazsınız. Zira o ağacın kökleri gelenek ile beraber, yetiştiği topraklara sınıksız bağlıdır. Bu da gösterir ki filolog sadece dilci değil geniş kültürlü, kafası dil gibi hayatın bütün imkânlarına açık bir insan olmalıdır. Kültür eserleri, dilin belli bir yer ve anda donmuş şekilleridir. Bu bakımdan onların abidelerden farkları yoktur. Kütüphaneler dil abidelerini toplayan müzelerdir. Dil, bir kap olduğuna göre onlara “duygu, düşünce, hayal müzeleri” demek gerekir. Biz eskiden yaşamış insanların hayat tecrübelerini, inanç ve değerlerini bu eserlerden öğreniriz. Aslında dili hem şekil hem muhtevasıyla inceleyen filolojinin gayesi, insan kültürünü tanımaktır. Fakat bu görüşe ancak dil ile kültür arasındaki bağlantıyı görenler ulaşabilirler.

Mehmet KAPLAN
“Kültür ve Dil”

Anlama – Yorumlama

1. Dil, bir toplumun bağımsızlık göstergesi olabilir mi? Bu konuyu tarihten örnekler vererek açıklayınız.

ÜNİTE 1

- 2. Sizce “dil ve kültür” nedir? Sınıfta tartışınız. Ulaştığınız sonuçları yazınız.**

3. Dil ve kültür arasında nasıl bir bağ vardır? Bu iki unsurun toplum hayatındaki önemini belirten kısa bir paragraf oluşturunuz.

Metin

Falaka

Her sabah Çarşı Camii'nin arkasındaki yıkık zaptiye ahırlarının önünden, bir serçe sürüsü gibi, cıvıldayarak geçerdik. Okul biraz daha ileride, alçak duvarlı, oldukça geniş bir avlunun ortasındaydı. Bir kattı. Etrafında yükselen büyük kestane ağaçlarının birbirine karışmış koyu gölgeleri, bütün çatısını kaplardı. Biz daha avlunun kapısından girmeden Hoca Efendi'nin bulunup bulunmadığını, şöyle bir bakar, anlardık:

Zaptiye: Eskiden jandarmaya verilen ad.

“Abdurrahman Çelebi gelmiş mi be?”

“Gelmiş, gelmiş...”

Abdurrahman Çelebi, Hoca Efendi'nin ihtiyar eşe ğiydi. Siyah, huysuz, inatçı bir hayvan... Her sabah bizim gibi erkenden okula gelir, akşama kadar kalır; evlerimizden nöbetle getirdiğimiz kucak kucak otları, yazsa ağaçların, kışsa sol taraftaki yüznumaranın sundurması altında yavaş yavaş yerdi. Ona su vermek, onu tımar etmek okulda bir ayrıcalıktı. Hoca Efendi'ye kim yaranırsa bu armağanı kazanırdı. Okulun kapısına dar, taş bir merdivenle çıkılırdı. İçeri girilince ta karşıya Hoca Efendi'nin rahlesi gelirdi. Rahlenin önünde top yavrusu, müthiş, tuhaf bir tüfek gibi, siyah kayışlı, ağır falaka asılı dururdu. Hepimiz kırk çocuktuk. Kızları birkaç ay evvel bizden ayırarak başka yere kaldırmışlardı. Sınıf ayrımı filan yoktu. Elifbe'yi, Amme'yi her şeyi bir ağızdan Rahle: Kitap okumak, yazı yazmak için eskiden kullanılan alçak, dar, küçük ve açılır kapanır masa.

Okuyor, rakamları bir ağızdan sayıyor, bir ağızdan ilâhi söylüyorduk. Bütün derslerimiz değişmeyen genel bir bestenin, anlamlarını asla anlamadığımız sözleriydi.

Hoca Efendi, aksakallı, uzun boylu, bağırtkan bir ihtiyardı. Yaz, kış, daima cüppesiz, abdest almaya hazırlanmış gibi kolları paçaları çıplak, sıvalı, yerinde otururdu. Öğleden sonra Çarşı Camii'ni süpürmeye gidip hiç gelmeyen kalfa daha gençti. Müezzinlik de yapıyordu. Bize şeker, leblebi, keçiboyunuza, hünnap, iğde gibi şeyler satardı.



Notlarım

Gönen'den geldiğimiz günden beri bu okula devam ediyordum. Ama dersten mersten hiç haberim yoktu. Bir ağızdan okumaya başladık mı, ne olursa olsun, ben de karışır, bağırmaya başladım. En birinci zevkim falaka tutmak!.. Fakat bir gün Hakim Efendi ile pantolonlu, gülmez suratlı biri geldi.

"Kaymakam Bey! Kaymakam Bey!" dediler.

Cüppe: Din adamlarının giydiği dar ve uzun üstlük. Sakalsız, esmer, uzun boylu, aksi bir adam. Kapıdan girer girmez Hoca Efendi'nin işareti üzerine hepimiz ayağa kalktık. Birisini çağırı-yormuş gibi elini, başını sallayarak bizi oturttu. Hepimizi ayrı ayrı gözden geçirdi. Birkaçımızı okutmak istedi. Hâlbuki biz tek ağızla, ahenksiz okuyamazdık. Yüzünü buruşturdu. Yere bakarak başını salladı. Sonra gözlerini Hoca Efendi'nin başında asılı duran falakaya daktı. Baktı, baktı... Ömründe ilk defa bir falaka görüyormuş gibi dikkatle baktı. Döndü, selâm vermeden çıkarken:

"Biraz dışarı gelir misiniz, Hoca Efendi?" dedi.

Hoca Efendi kollarını önüne kavuşturup titreyerek yürüdü. Hakim Efendi ile Kaymakamın arkasından bahçeye çıktı. Dışarda ne konuştuklarını bilmiyorduk. Ama falaka ertesi gün yerinde yoktu.

"Falaka yasak olmuş..." diyorlardı. Sözde Kaymakam Bey yasak etmiş!.

Ömer SEYFETTİN
"Falaka"

Seul'e "Sarı Kar" Yağdı

SEUL - Güney Kore, dün nadir görülen bir meteorolojik durumla karşılaştı. Başkent Seul ve diğer bölgelere 'sarı kar' yağdı. Meteoroloji bürosu Çin'in kuzeyindeki çöl bölgelerinden gelen kum ya da toz içeren bu sarı kardaki maddelerin ağır mineral içerebileceğini belirtti. Meteoroloji bürosu, havada görülen yüksek yoğunlukta toz parçacıkları nedeniyle üç günde iki kez 'sarı toz yazabileceği'ni söylemişti. Güney Kore'de sık sık kum ya da toz fırtınası görülebiliyor ancak karın sarı yağması olağan dışı olarak nitelendiriliyor.

Basın
14 MArt 2006 Salı

Anlama - Yorumlama

1. "Falaka" ve "Seul'e Sarı Kar Yağdı" metinlerini anlam bakımından karşılaştırınız.

2. "Yazar gerçek hayattaki olayları, ebedi metne olduğu gibi aktarmaz. Onlarda az da olsa değişiklikler yaparak onlara kendi boyasını vurur" sözüyle ne anlatılmak istenmektedir, açıklayınız.



Notlarım

Edebi Metin

1. “Niçin yazıyorum? Kalbimde olanın dışarı çıkması lazımdır. İşte bunun için yazıyorum.” **Beethoven’in bu sözünden hareketle sanat eserlerinin ortaya çıkış nedenlerini boş bırakılan yere yazınız.**

Malazgirt Savaşı

Bizans İmparatoru Romanos Diogenes (Roman Diyojen) modern müelliflerin 100.000 ila 200.000 kişi arasında tahmin ettikleri büyük bir ordu ile İstanbul’dan harekete geçmişti...

Sultan Alp Arslan, Bizans ordusunun Anadolu’da ilerlediğini duyunca süratle hareket etti...

Selçuklu ordusunun Malazgirt Savaşı’nda 40.000-50.000 kişilik bir kuvvet olduğu tahmin ediliyor...

Selçuklu kuvvetleri ile Bizans ordusu Malazgirt ile Ahlat arasındaki Rahva Ovası’nda karşı karşıya geldiler (24 Ağustos 1071). Selçuklu ordusunda Savtegin, Afşin, Gevher Ayin, Sanduk, Aytegin, Ahmedşâh gibi tecrübeli kumandanlar bulunmakta idi... Tabii ki imparator sulh teklifini kabul etmemiş, artık savaş kaçınılmaz olmuştu...

26 Ağustos günü sabah iki taraf savaş düzenine geçti.

Prof. Dr. Erdoğan MERÇİL
Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi

Malazgirt Uluması

Çağın Kabartması

Baktı komutanlarına
Alpaslan
Büyüdü gözleri:
İşte Saltuk yarı ova
İşte Afşin yarı ırmak
İşte elleri pala Aksungur
İşte gök yürekli Savtekin
İşte Aytekin boyu kavak.
Baktı komutanlarına başbuğlarına
Alpaslan
Büyüdü gözleri:
İşte Ahmet Şah deli kızıl
İşte Artuk omuzları bulutlarda
İşte Danişmend uçar çizmeli
İşte Mengüçük kargısı yalaz
İşte Sadak kurt burun
İşte at gibi köpüren Çavuldur
İşte dört çene Porsuk
İşte Tarankoğlu yel ısırmış.
Baktı komutanlarına başbuğlarına erlerine
Alpaslan
Büyüdü gözleri:
Çağın kabartmasıydı parlayan.
Yeryüzünü Yürümek
Nallarımız
Şimşek olur
Değince çakmak taşları.
Birer sessizliktir
İşte
Alpaslan’ın yoldaşları.
Bu kılıçlar bu kalkanlar
Görmüş
Nice savaşları.
Yeryüzüdür
Atlarımız
Dağlar atların başları.

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

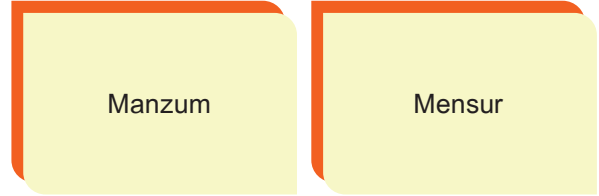


Notlarım

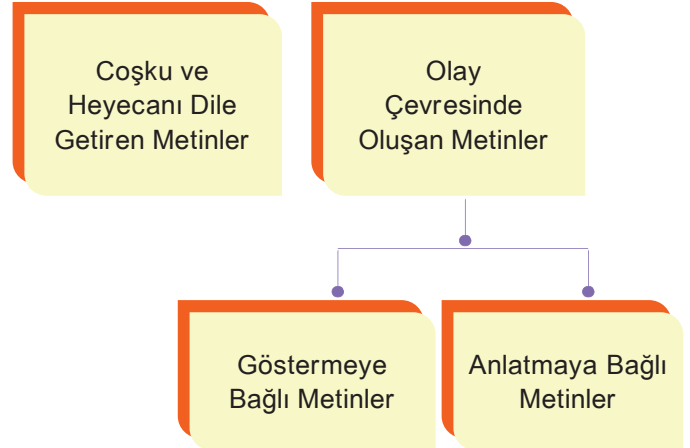
2. “Malazgirt Ululaması” ve “Malazgirt Savaşı” metinlerini yazılış amacına ve üzerinizde bıraktığı etkiye göre karşılaştırarak ulaştığınız sonuçları maddeler hâlinde yazınız.

3. “Malazgirt Ululaması” ve “Malazgirt Savaşı” metinlerinde dil hangi işlevde kullanılmıştır? Nedenleriyle yazınız.

EDEBİ METİNLERİN (SANATSAL METİNLER) TEMEL İFADE ŞEKİLLERİ



EDEBİ METİNLER



Notlarım



I. Metin

Oğuzata

V. Perde - III. Sahne (Evvelkiler, gelenler)

Oğuz — (Karısı ile birlikte tahttan ayağa kalkarak) Tekinler! İçbuyruklar, Dışbuyruklar! Bizimle birlik ülkeler hanları!

Kadınlar! Hatunlar!

Selam olsun hepinize canla, inanla!

(Saklap'a) Hele Saklap seni bu mutlu günde

Bağrıma basmaktır bana düşen,

Sen artırdın içimde güvenimi...

(Saklap Ayçiçek'le el ele gelir, Oğuz'un elini öper.)

İşte önümüzde elçileri Urum'un

Geldi en büyük savaşın sonu.

Geldi beklenen barış günü!

Akşama — Hakanım! Senin kılıcınla Gerçek olur bu büyük düş! Senin düşüncen, iç ışığınla!

Oğuz — (Devamla)

Birleşecek Hint'ten Çin' den Urum'a dek

Sayırsız ülkeler bu barışla!

Tatarlar, Tatlar, Kırgız, Peçenek

Bütün uluslar buyruk başına!

Yok andımızda ayrı gayrı

Yağuluk yok! Yabanlık yok!

Bütün ülkeler bir tek dünya!

Selahattin BATU
"Oğuzata"

II. Metin

Aynalar Yolumu Kesti

Aynalar, bakmayın yüzüme dik dik;

İşte yakalandık, kelepçelendik!

Çıktınız umulmaz anda karşıma,

Başımın tokmağı indi başıma.

Suratımda her suç bir ayrı imza,

Benmişim kendime en büyük ceza!

Ey dipsiz berraklık, ulvî mahkeme!

Acı, hapsettiğin sefil gölgeme!

Nur topu günlerin kanına girdim.

Kutsî emaneti yedim, bitirdim.

Necip Fazıl KISAKÜREK

III. Metin

Kiralık Konak

Bir gün, Sekine Hanım ona kızından bahsetmek istedi; ihtiyar adam eski putperestlerin selamına benzer bir hareketle kolunu havaya kaldırdı: "Açma o bahsi, açma o bahsi." dedi. Sekine Hanım'ın gözleri doldu ve dedi ki:

"Sizin için neler yazdığını bilerseniz, onu affederdiniz, mutlaka affederdiniz."

Naim Efendi, cevap vermedi ve kendini ağlamaktan güç zapt ederek kuru gözlerle yere baktı.

Bunun için, Sekine Hanım kocasına diyordu ki:

"Babam ne kadar huysuz olmuş!"

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU



Notlarım

Anlama – Yorumlama

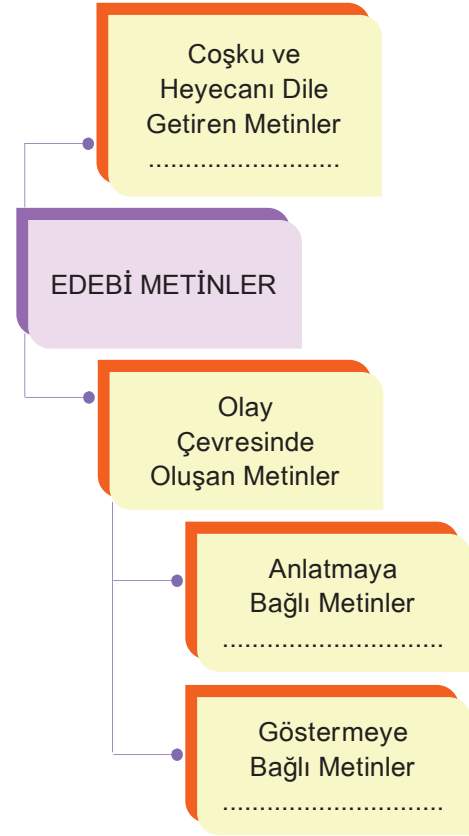
1. Yanda verilen üç farklı metnin anlatım yolları hakkında bilgi veriniz.

2. Verilen üç farklı metnin ortak özelliğini yazınız.



Notlarım

3. Yanda verilen metinleri şemaya yerleştiriniz.



4. Edebi metinlerin özelliklerini aşağıda boş bırakılan yerlere maddeler halinde yazınız.

•

•

•

5. Aşağıdaki boşlukları uygun bir şekilde doldurunuz.

- sanat eserinin ilk ve en önemli amacıdır, sanat eserinde doğruluk ve fayda amaçlanmaz.
- İnsan doğasını incelemesi yönünden edebiyat bilimiyle sıkı bir ilişki içindedir.
- Edebî metinlerin sosyal bir çevrede ortaya çıkması bakımından edebiyatbilimiyle ilgilidir.
- insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşmalardır.

6. “Gerçekler” edebi eserlere olduğu gibi mi yoksa değişime uğrayarak mı yansır, tartışınız. Ulaştığınız sonuçları aşağıya yazınız.**Edebiyat ve Gerçeklik****Birinci Düzce Ayaklanması–Türk İnkılap Tarihi**

Marmara Bölgesi'nde ortaya çıkan ayaklanmalarda İngilizlerle İstanbul Hükümeti'nin tertipleri ve kışkırtmaları etkili olmuştu.

...

Müslüman Türk halkını birbirine kırdırmak isteyen iç ve dış ihanet odakları bu isyanları tertiplemişlerdi. Düzce'ye hâkim olan asiler Berzek Sefer'i Düzce kaymakamı, Maan Ali'yi jandarma komutanı, Koç Bey'i belediye başkanı yaptılar. Düzce, Beypazarı, Göynük, Gerede, Hendek, Safranbolu gibi yerlerde etkili olan isyancıların sloganları da Milli Mücadele'ye karşı tavır aldıklarını gösteriyordu.

Doğal Gerçeklik:**Kalpakkılar – Samim Kocagöz**

...

Kara yağız mülazım, tabancasını Şevket Bey'e verdi. Şevket, iki mangaya yaklaşan neferleri ile koşarcasına, söğütlerin altındaki kesiği atladi. Ötekiler, Düzce'nin yolunu tuttular.

Kasabaya doğru silahlanmak için koşanların en ardında Salih kalmıştı. Onun yanında İlyas yürüyor, adeta elinden çekiyordu. Salih durmadan konuşuyordu:

“ Vay anam vay! Dizlerimin bağı hala çözü, yürü be Salih!.. Düzce'yi teslim aldık. Bu ne iştir bakalım... Kuvayinzimatiye'ymiş!.. Bize padişahın inzibatı söker mi?

Kurmaca Gerçeklik:**Notlarım**

Anlama – Yorumlama

1. Sanatsal gerçeğin bilimsel gerçeklikten farkları nelerdir?

Kelime Dağarcığı

kanıksamak:

aheste:

ahkam:

ahval:

akıbet:



Notlarım

akl-ı selim:

basiret:

yadsımak:

sahih:

cehd:

İclâl:

Menfî:

Nedâmet:

Tekerrür:



Ne Kadar Öğrendim?

1. Aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

- Sanat eseri öncelikle doğruluk ve fayda değil güzellik amacı güder. ()
- Sanat eserleri bilimsel eserler gibi bilgilendirici ve nesnel olmalıdır. ()
- İnsanın var olduğu her yer ve zamanda sanat etkinliği de vardır. ()
- Birinci Dünya Savaşı'nı anlatan bir edebi metin, fizik biliminden yararlanır. ()
- İnsanın ruhsal durumunu anlatan bir edebi metin, psikoloji biliminden yararlanır. ()
- Dil, sadece iletişim aracı olarak kullanılır. ()
- Aynı dili konuşan insanlar ortak kültür değerlerini paylaşırlar. ()
- Bilim, sanat ve felsefe dili günlük konuşma dilinden farklıdır. ()
- Sanat metinlerinin tek bir anlamı yoktur, anlamları vardır. ()
- Metni meydana getiren parçalar arasındaki anlam ilişkisine gerçeklik denir. ()
- Metni oluşturan her anlamlı birim kendi içinde diğer birimlerden bağımsız bir bütündür. ()
- Edebi metnin dili doğal dildir. ()
- Edebi metinler yazıldığı dönemle ilgili izler taşırlar. ()
- Edebi metinler kaynağını sadece diğer bilim dallarından alırlar. ()
- Sanatsal güzellik insanın yarattığı bir güzelliştir. ()
- Sanat eseri biricik ve özgündür. ()
- Edebi metinler yan anlam değeri açısından zengindir. ()
- Edebi metinlerde anlamın bağlamla ilişkisi yoktur. ()

2. Aşağıdaki cümlede boş bırakılan yere uygun kelimeyi yazınız.

- Sanatlar;, ve olarak üç grupta toplanır.
- Resmin malzemesi fırça, boya, tuval; edebiyatın malzemesi ise

3. Aşağıdaki sanat dallarından hangisi edebiyatla ilişkilidir?

- A) Pantomim B) Bale C) Heykel
D) Mimari E) Tiyatro

4. Aşağıdakilerden hangisi edebi metin olabilir?

- A) Yemek tarifi metni
B) Anne sevgisini konu alan bir metin
C) Toriçelli'nin basınç deneyini anlatan bir metin
D) Trafik kazasını anlatan bir haber metni
E) Karadeniz'in nüfus yapısını anlatan metin

5. "Sanatçı, toplumda uzun çalışmalarından, çabalarından sonra sonunda ışığı ilk duyan insandır."
Atatürk'ün yukarıdaki özdeyişiyle ilgili düşüncelerinizi yazınız.

6. Aşağıdakilerden hangisi edebiyat – sosyoloji ilişkisiyle ilgili ulaşılabilecek sonuçlardan biri değildir?

- A) Edebi metinlerin sosyal bir çevrede ortaya çıkması
B) Edebiyat ve sosyolojinin birbirini etkilemesi
C) Edebi eserlerin bir dönemin toplumsal hayatına ışık tutması
D) Yazarın toplumsal olayları tarafsız bir şekilde işlemek zorunda olması
E) Edebiyatla sosyolojinin amaçları bakımından birbirinden ayrılması

7. "Hasta çocuklar, yanlarında ailelerinden birer büyük insan ki hastalardan daha endişeli görünüyorlar ve bir anne, pelerinini iliklemek bahanesiyle omzu sarılı çocuğunun sırtını okşuyor; onu biraz sonra çekeceği acıya hazırlamak için. Sıralarda hiç düz oturan yok. Hastalar sarılı bir kol veya bacağın bozduğu muvazene ile hep umutları kırılmış, yamru yumru duruyorlar ve büyükler küçüklere doğru eğilmişler."

Peyami SAFA

Yukarıdaki metin incelenirken hangi bilimden yararlanılmıştır?

8. Bir edebi eser meydana getirilirken neden başka bilimlere ihtiyaç duyulur?

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir terim, kavram ya da imge kullanılmamıştır?

- A) Bir üçgenin iç açılarının toplamı 180 derecedir.
B) Damat, şeker gibi çocuktu.
C) Her sanat eseri gerçeği temsil eden bir kurmacadır.
D) Bütün gece çalışmış ve uykusuz kalmıştım.
E) Çocuk gibi sevinmişim bu haberi duyunca.

10. Gerçekliği ele alış bakımından aşağıdakilerden hangisi farklıdır?

- A) Gazete haberi
B) Tıbbi makale
C) Roman
D) Dilekçe
E) Sözleşme

11. I. Edebi metinlerin amacı bilgi vermek değildir.
II. Edebi metinler gerçeği aynen yansıtmalıdır.
III. Edebi metinlerde mecazlar ve yan anlamlar vardır.
IV. Edebi metinlerde kelime ve cümlelerin yerini değiştirmek mümkündür.
V. Edebi metinler kurmaca metinlerdir.
Yukarıdaki edebi metinlerle ilgili verilmiş olan ifadelerden hangileri yanlıştır?

- A) I – II
B) II – IV
C) III – V
D) IV
E) II

12. "Hüseyin Rahmi GÜRPINAR'ın romanlarındaki kahramanları sanki tanıyormuş hissine kapılırız." cümlesinden aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılabilir?

- A) Hüseyin Rahmi'nin romanlarındaki kahramanlar, günlük hayatta karşımıza çıkabilecek kişilerdir.
B) Hüseyin Rahmi, romanlarında belli bir çevrenin insanlarını işlemiştir.
C) Yazar, roman kahramanlarını sadece kendi çevresinden seçmiştir.
D) Yazarın hayal gücü bizim hayal gücümüze çok yakındır.
E) Hüseyin Rahmi'nin roman kahramanları seçkin zümreye aittir.

13. Aşağıdakilerden hangisi kurmaca metindir?

- A) Makale
B) Deneme
C) Hikaye
D) Anı
E) Gezi yazısı

14. Heykeltıraş - mermer arasındaki ilişki aşağıdaki eşleştirmelerin hangisinde vardır?

- A) Ressam – sergi salonu
B) Yazar – dil
C) Soprano – opera
D) Besteci – konser
E) Oyuncu – sahne

15. "Örümcek ağları, kuş yuvaları ve bal gözleri" niçin sanat olarak kabul edilemez?

- A) Farklı malzemelerden oluştuğu için
B) Fizik, kimya, biyoloji, gibi bilimlerin konuları olduğu için
C) Yapı bakımından farklı özelliklerde oldukları için
D) Sanat amacı güdülmeden oluşturuldukları için
E) İnsan dışındaki varlıklar tarafından oluşturuldukları için



Ünite Özetim

GÜZEL SANATLARIN SINIFLANDIRILMASI
(GELENEKSEL YÖNTEMİ)GÜZEL PLASTİK SANATLAR
(Maddeye Biçim Veren Sanatlar)

Resim
Heykel
Mimari
Kabartma
Hat
Tezhip
Minyatür

İŞİTSEL (FONETİK) SANATLAR
(Sese, Söze, Biçim Veren Sanatlar)

Edebiyat
Müzik

DRAMATİK (RİTMİK SANATLAR
(Harekete Biçim Veren Sanatlar)

Tiyatro
Bale
Dans
Opera
Sinema

Edebiyatın Diğer Bilimlerle İlişkisi

Psikoloji: Edebi metinler insanların psikolojik sorunlarına da eğilmeyi amaçlar.

Sosyoloji: Edebiyat toplumları, toplumsal sorumluluk açısından geliştirmeyi hedefler.

Bunun yanında edebiyat tıp, fizik, kimya, biyoloji, tarih gibi bilimlerle de ilişkilidir.

Dilin İnsan ve Toplum Hayatındaki Yeri ve Önemi

Dil: İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık;milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir yapıdır.

Kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme içinde meydana getirilen bütün maddi ve manevi değerler ile bunları oluşturmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine, egemenliğin ölçüsünü gösteren araçların tümüne denir.

Dil ve Kültür Arasındaki Bağ

- İkisi de aynı topluma ait olduğundan milli özellik taşır.
- İkisi de gelişimini sürdürür.
- Dil kültürün taşıyıcısı ve aktarıcısıdır.
- Geçmiş ile gelecek arasında ayrılmaz bir bütündür.

Edebi Metinler

Edebi metinler ikiye ayrılır:

a) Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler

b) Olay Çevresinde Oluşan Metinler (Anlatmaya bağlı metinler – Göstermeye bağlı metinler)

Edebi Metin Özellikleri:

- Edebi metinlerde gerçekler olduğu gibi anlatılmaz, kurgulanır.
- Bilgilendirme amacı yoktur, amaç sanat yapmaktır.
- Dil; günlük konuşma dilinden farklı imgeli, sanatlı, estetik bir dildir.
- Anlam her okuyuşta ve kişiden kişiye değişebilir.
- Betimleyici ve öyküleyici anlatım teknikleri kullanılır.

Edebiyat ve Gerçeklik

Doğal Gerçeklik: Gerçeklik, insanı çevreleyen bütün nesnel varlıkları, koşul ve durumları kapsar. Somut ve nesnel olarak var olan bir durumu olduğu gibi aktarmaktadır.

Kurmaca Gerçeklik: Kurmaca olmadığı halde varmış gibi tasarlanıp kurgulanmış olayların, durumların anlatılmasıdır. Dış dünyaya ait bir gerçeklik edebi metinlere olduğu gibi yansımaz. Sanatçı tarafından yeniden yorumlanır, edebi metnin gerçekliği olan “kurmaca metine” dönüşür.



Ünite Değerlendirme

1. Aşağıdaki bulmacada tabloda saklı bulunan on bir adet sanat dalını bulunuz.

B	T	İ	Y	A	T	R	O	A	E	G	H
A	F	T	B	N	E	L	F	S	F	A	A
G	İ	V	E	E	D	E	B	İ	Y	A	T
H	E	Y	D	O	İ	Ö	E	N	İ	R	I
E	N	R	H	İ	S	N	B	E	T	T	A
Y	A	Z	A	Ş	Y	A	Y	M	R	I	B
K	E	M	F	E	Ö	N	I	A	N	H	A
E	R	U	İ	R	T	K	O	B	Y	Ö	L
L	M	İ	M	A	R	İ	J	C	S	Ü	E
K	A	H	Y	E	Ü	T	O	Y	H	F	A
D	E	S	E	D	Ç	D	T	U	O	M	V
F	V	E	D	F	D	I	M	Y	E	Ü	E
E	O	P	E	R	A	O	Ç	A	L	Z	E
G	S	O	R	E	N	D	Ö	İ	L	İ	T
D	A	E	G	B	S	A	M	N	İ	K	İ
E	S	S	F	E	L	C	İ	N	D	E	N
A	R	E	A	R	E	S	K	M	Z	Ö	B

2. Kant'a göre: "Sanatın kendi dışında, hiçbir amacı yoktur. Onun tek amacı kendisidir." Bu cümleye göre sanatın hangi yönü vurgulanmaktadır?

- A) İşin eğitimini almış kişilerce icra edilebileceği
- B) Toplum sorunlarına duyarsız kaldığı
- C) Kişiden kişiye göre değişebildiği
- D) Toplumsal fayda gözetmediği
- E) Çok emek gerektirdiği

3. Sanatçı; kendiyle, yaşadığı toplum ve dünyayla olan bağını, duygularını herkesten ayrı olarak sanatsal araçlarla dışarıya vuran kişidir.

Bu cümleye göre sanatçının hangi yönüne değinilmemiştir?

- A) Duygularının aklına göre daha baskın olduğu
B) Kendini ifade etme biçiminin diğer insanlardan farklı olduğu
C) Çevresinde olup bitenler karşısında duyarlı davranıldığı
D) Kendini anlatmada sanatının amaç olmadığı
E) Gözlemlediklerini ve yaşadıklarını anlatma ihtiyacı hissettiği

4. Şu sıralar Cihangir’de iki haftada bir el yapımı eşyaların satıldığı bir semt pazarı kuruluyor ancak bu pazar ezber bozacak cinsten. Neden mi? Çünkü buradaki ürünlerin hepsinden yalnızca bir adet üretilmiş.

Bu parçaya bakarak “sanat” ile ilgili aşağıdakilerin hangisi söylenemez?

- A) Sanatsal ürünlerin bir eşi daha yoktur.
B) Sanat, üreticisinin ruh hâlini bire bir yansıtır.
C) Sanatçılar fabrikasyon üretim yapmazlar.
D) Sanat ürünleri, ticaret mallarından farklıdır.
E) Sanat ürünleri, tek tek uğraşarak el emeği olarak üretilir.

5. “Başka sanat bilmeyiz karşımızda dururken Yazılmamış bir destan gibi Anadolu’muz Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken Sana uğurlar olsun... ayrılıyor yolumuz”

Faruk Nafiz Çamlıbel’in “Sanat” adlı şiirinden alınan bu dörtlükte sanatın hangi özelliği ön plana çıkarılmaktadır?

- A) Yerelliği
B) Kişiye özel oluşu
C) Yenilikçiliği
D) Özgünlüğü
E) Biricikliği

6. Sanatın kullandığı malzemeler göz önüne alındığında sanat yapıtlarını sınıflandırmak mümkündür.

Bu sınıflamaya göre aşağıdaki sanat dallarından hangisi ritmik (dramatik) sanatlara girmez?

- A) Tiyatro
B) Bale
C) Edebiyat
D) Opera
E) Sinema

7. I. Edebî metinlerde dil, göndergesel işlevdedir.
II. Edebî metinlerin amacı, salt bilgi vermektir.
III. İnsan odaklı psikoloji, sosyoloji gibi bilimlerle iliştim hâlinindedir.
IV. Edebî metinler, gerçeğin kurgulanmasıyla oluşur.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde bilgi yanlışlığı yoktur?

- A) I. ve II.
B) I. ve III.
C) II. ve III.
D) II. ve IV.
E) III. ve IV.

8. Edebî metni oluşturan sözcüklerin dil bilgisi kuralları çerçevesinde birbirine bağlanmasına , anlamsal yönden birbirine bağlanmasına ise denir.

Bu cümlede boş bırakılan yerlere, sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) bağlaşıklık, bağdaşıklık
B) bağdaşıklık, bağlaşıklık
C) bağlam, kuram
D) bağlam, biçem
E) biçem, kurgu

9. I. Edebiyat ürünleri duyguların ifadesidir.
II. Edebî eserlerin öğretici olmak gibi bir gayreti vardır.
III. Sanatçının düşünce dünyası ürettiği eserlere yansır.
IV. Yalnızca bir dönemin zihniyetini yansıtmayan eserler, kalıcı olur.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangileri doğrudur?

- A) I. ve II.
B) I. ve III.
C) II. ve III.
D) II. ve IV.
E) III. ve IV.

10. Yüzyıllardır aynı konular hakkında binlerce kitap yazılmıştır. Ancak yine de bazı sanatçılar kendini okutmayı bilmiş, bazıları ise unutulup gitmiştir.

Bu cümleyi söyleyen birinin düşüncesini aşağıdakilerden hangisi destekler?

- A) Sanat kendini tekrar etmeye izin vermez.
- B) Sanatçının popülerliği okunmasında belirleyicidir.
- C) Sözcük dağarcığı ve hayal dünyası geniş olan yazar okunur.
- D) Ayrıntıları öne çıkaran sanatçılar daha çok tutulur.
- E) Ne yazdığın değil, onu nasıl yazdığın önemlidir.

11. Güzel sanatlar için aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Güzel sanatlar, hitap ettiği duyulara göre gruplandırılır.
- B) Güzel sanatlar, fayda amacı gütmeksizin sanatçının dış dünyadan aldığı duyularla duygularını harmanlayıp yansıtmaya ile oluşmuştur.
- C) Göze hitap eden sanatları görsel, kulağa hitap edenleri işitsel, hem göze hem kulağa hitap eden sanatları ise dramatik sanatlar olarak değerlendirebiliriz.
- D) Sanat eserinde son söz o eseri ortaya koyan sanatçıdır.
- E) Sanat eseri her türlü çağrışıma ve sezgiye açıktır.

12. Aşağıda edebiyat ile ilgili olarak verilen ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Bir yazar veya şairin anlatmaya değer bulduğu her şey edebiyata konu olabilir.
- B) Usta bir yazar, en olumsuz durum, duygu ve düşünceleri anlatırken bile edebiyat eserinde estetik bir yapı oluşturabilir.
- C) Edebiyat ürünleri, bir yandan insanın aklına, öte yandan da ruhuna seslenir. Böylece insanın düşünce ve ruh plânında gelişmesine katkıda bulunur.
- D) Bir edebiyat eserinin konusu ve konunun işleniş biçimiyle okuyucuyu bilgilendirmesi gerekir.
- E) Her milletin edebiyatının içeriği, o milletin kültür, gelenek, inanç ve değer sistemleriyle yakından ilgilidir.

13. Bir tablonun karşısında duran iki arkadaşın biri karalanmış bir tuval gördüğünü söylerken diğeri ressamın bunu muhtemelen kızgın ya da huzursuz olduğu bir anda yaptığını, bu nedenle de sert fırça darbeleri gördüğünü söyler.

Bu parçaya bakarak "sanat" ile ilgili aşağıdakilerin hangisi söylenebilir?

- A) Sanat evrenseldir.
- B) Sanat yaratıcılık gerektirir.
- C) Sanatın temeli etkileyiciliktir.
- D) Sanatta tek yorum yoktur.
- E) Sanatta kendini sürekli yenileme gayreti vardır.

14. Öğretici metinler ve edebî metinler hangi yönden birbirinden ayrılır?

- A) Yöntem
- B) Amaç
- C) Konu
- D) Biçim
- E) Hedef kitle

15. Aşağıdaki çiftlerden hangileri plastik (görsel) sanatlara örnek gösterilebilir?

- A) Mimari – heykel
- B) Resim – müzik
- C) Hat – edebiyat
- D) Dans – tiyatro
- E) Sinema – heykel

16. Edebî metinlerde sözcükler çoğu zaman kendi anlamında değil değişmeceli anlamlarında kullanılır. Yani alışılmadık kullanımlar sanatçının tercihiyle bir araya getirilir. Bu da dilin işlevde kullanıldığının kanıtıdır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Heyecana bağlı
- B) Kanalı kontrol etme
- C) Göndergesel işlev
- D) Alıcıyı harekete geçirme
- E) Dil ötesi işlev

17. Arkadaşıyla birlikte klasik müzik konserine giden Ayla, hiçbir söz olmamasına karşın çalınan parçalar da neşeli bir ton olduğunu hissettiğini, hatta bunların baharın gelişinin uyandırdığı sevinci yansıttıklarını düşündüğünü söyler.

Bu parçada güzel sanatların hangi yönü vurgulanmaktadır?

- A) Sanat, özel bir eğitim gerektirmez.
B) Sanat, sadece beğeni işidir.
C) Sanat, farklı duylara hitap eder.
D) Sanat, sezginin ve anlatımın birliğidir.
E) Sanat, güzelliklerin dışavurumudur.

18. I. Edebî metinler, gelenekten geleceğe uzanır.
II. Edebî metinler duyu organlarına tek tek seslenir.
III. Edebî metinler farklı düşünüşün ve duyuşun yolunu açar.
IV. Edebî metinler gerektiğinde aynen tekrarlanabilir.
Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangileri doğrudur?

- A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve III.
D) II. ve IV. E) III. ve IV.

19. Edebî değer taşıyan metinler ve olmak üzere ikiye ayrılır.

Bu cümlede boş bırakılan yerlere, sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) Coşku ve heyecanı dile getiren metinler – olay çevresin de oluşan metinler
B) Olay çevresinde oluşan metinler – kurgusal metinler
C) Anlatmaya bağlı metinler – göstermeye bağlı metinler
D) Coşku ve heyecanı dile getiren metinler – bilimsel metinler
E) Anlatmaya bağlı metinler – coşku ve heyecanı dile getiren metinler

20. Kitaplarında Paris'i anlatan bir yazara bir gün okurlarından biri: "Dışarıdaki Paris ile sizin Paris'iniz birbirinden çok farklı ama sizinkinden daha çok zevk alıyorum." der.
Bu parçadan "ebedi metinler" ile ilgili aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) İzlenimsel olduğu
B) Görünenden farklı olduğu
C) Sanatsal haz taşıdığı
D) Doğanın taklidi olmadığı
E) Her defasında farklı tat verdiği

21. (I) Sanat gerçeği olduğu gibi aktarmaz. (II) Sanatçı etrafında gördüklerini kendi bilgi ve ilgi süzgecinden geçirir. (III) Sonra bunu işitsel, görsel vb. çeşitli yollarla ifade eder. (IV) Burada en dikkat ettiği nokta, kendinden öncekilerin yaptıklarından asla etkilenmemektir. (V) Kısacası eserini gördüklerini ve duyumsadıklarını harmanlayarak meydana getirir.
Numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

22. Sait Faik, gücünü sokaktan yani hayattan alan bir yazardı. Bu nedenle onun hikâyeleri ve kahramanları buram buram gerçek kokar. Onu bir sarayın içinde, bir dağ başında değil; her zaman bir kahvenin içinde, bir balıkçı teknesinde görmemiz de bundandır. Kısacası Sait Faik, hayata aşeren biridir.

Bu parçadan yola çıkarak Sait Faik'le ilgili aşağıdakilerin hangisi söylenemez?

- A) Günlük hayatta rastladığımız mekânları eserlerinde kullanır.
B) Ana kaynakları yaşamın kendisidir.
C) Çalışmalarında gözlemin payı yadsınamaz.
D) Hayatı yeniden fakat daha özgün biçimde yorumlar.
E) Yaşama sevinci eserlerinin hücrelerine işlemiştir.

23. Aşağıdakilerden hangisi edebî bir metin olabilir?

- A) Çocuk bakımını anlatan bir metin
B) Doğu Türkistan'ın coğrafi özelliklerini anlatan bir metin
C) Yalnızlık duygusunu anlatan bir şiir
D) Farelere aktarılan konuşma geninin bu hayvanlar üzerindeki etkilerini anlatan bir metin
E) Cumhuriyet Bayramı Resepsiyonu yemek listesi

24. "Ertuğrul Bey inlememek için kendini zorluyordu. Sınırlarının ucunda gene dayanılmaz nikriz sızları başlamıştı. Gözlerini kapattı. Bütün yaşlılar gibi kendisinden acemilikler edilebileceğinden, yanlışlar yapılacağından, bıraktıklarının tehlikeye düşürüleceğinden korkuyordu. Bundan biraz da kendisi suçluymuş gibi gözleri kapalı konuştu..."

Kemal TAHİR / Devlet Ana

Yukarıdaki metin incelenirken edebiyatın hangi bilim dalından yararlanması gerekir?

- A) Psikoloji B) Tarih C) Sosyoloji
D) Kimya E) Tıp



Notlarım

Notlarım



Notlarım